

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ

УДК 394. 3:793. 31

Михайло ГНАТЮК

ХОРЕОГРАФІЧНІ ТРАДИЦІЇ ПРИДНІСТРОВСЬКОЇ ЗОНИ ПОКУТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ В СУЧАСНИХ ШКОЛАХ

У статті висвітлено пісенно-хореографічні традиції Придністровської зони Покуття, які мають давню історію; описано актуальність гаївок, які належать до великоднього циклу. Водночас наголошується на важливості зібраного етнографічного матеріалу, що допоможе вчителям загальноосвітніх шкіл проводити заняття з народної хореографії, вивчати традиційну танцювальну культуру й вирішувати актуальні питання естетичного виховання засобами народного танцю.

Ключові слова: традиція, танець, Покуття, Великдень, гаївки, коло, діти.

M. Hnatiuk. Choreographic traditions of Prydnistrov region "Pokuttia" and the peculiarities of their usage in modern schools. The article highlights the actual problems of aesthetic upbringing by means of national dances. Choreographic art in Pokuttia has a long time history connected with the social, educational peculiarities of their outlook. It developed thank to ordinary people - who followed the rules of national culture. They cherished the love for their native land, its history and traditions, and it was the main treasure for them. Nowadays it was a great role in education and upbringing of the youth. Especially important are national dances and "haivky" (traditional songs on Easter). The gathered ethnographical material will help teachers to conduct lessons of national choreography and creative ways of working with children to teach them traditional ways of dancing

region.

Keywords: tradition, dance, Easter, haivka, circle, children.

М. Гнатюк. Хореографические традиции в зоне Приднестровья на Покути и особенности их изучения в современных школах. В статье освещаются прадавние песенно-хореографические традиции в зоне Приднестровья на Покути. Их столетиями хранили и развивали простые крестьяне в украинских селах, как драгоценный клад. Особенно актуальны хороводы весеннего цикла во время пасхи. Собранный материал этнографических исследований поможет учителям общеобразовательных школ проводить занятия народной хореографии на более высоком уровне, изучать с детьми традиционную культуру, успешно решать вопросы эстетического воспитания средствами народного танца.

Ключевые слова: традиция, танец, Покутье, пасха, хороводы, круг, дети.

Постановка проблеми в загальному вигляді. У час суспільних перемін освітня галузь зазнає змін у своїх формах, методах і змісті. Ще недавно в українських школах, окрім уроків фізичної культури, запроваджували уроки футболу; ритміки, збільшували кількість годин на вивчення предметів естетичного циклу (у старших класах запровадили вивчення художньої культури). Нині ж за рахунок скорочення обсягу мистецтва анонсовано вивчення інформатики та іноземної мови в початкових класах. Подібні інновації по-

в'язані, швидше, зі зміною та фаховістю керівництва, аніж із природною потребою комплексно й гармонійно вирішувати нагальні освітні проблеми.

Образотворча діяльність дітей молодшого віку є потребою загального розвитку, на що вказують відомі педагоги, психологи і мистецтвознавці, проте на практиці, на жаль, вона не знаходить належної підтримки. У процесі росту дітей мистецтво відіграє роль амортизатора (за висловом Б. Неменського, "плуга, яким обробляють ниву"), і для формування та розвитку нервової системи воно, як ніколи, необхідне. Реалізація дитини в творчості – природних видах діяльності: малюванні, ліпленні, танцях, співах – допомагає не тільки отримувати задоволення від самого процесу роботи, виду діяльності (навчальні плани, програми шкіл переважно орієнтовані на вивчення точних наук), набуття певних умінь і навичок, а й формувати творчі здібності, емоційну сферу, здатність бачити, чути й відчувати, отже, краще бути адаптованим до життєвих випробувань у майбутньому незалежно від обраної професії. У більшості нинішніх українських шкіл викладають вчителі образотворчого мистецтва, музики й хореографії, що загалом позитивно впливає на естетичне виховання, проте складна економічна ситуація в країні не дозволяє освітній галузі утримуватися на необхідному рівні. Недостатньо фахівців з мистецтва зараз працюють у дошкільних навчальних закладах та початковій школі. Особливої уваги заслуговує народне декоративно-прикладне мистецтво, танці і співи як джерело мо-

рального, естетичного, фізичного виховання. У них проявилися багатотомові народні традиції, які пройшли апробацію і викристалізувалися в найкоштовніші скарби. На противагу чужим "латиноамериканським" танцям та різним "брейк-дансам" мають запанувати народна казка, пісня, танець, гайка тощо. Пісенна й хореографічна культура українців Карпат і Прикарпаття – невичерпне джерело творчого натхнення і розвитку дітей, національно-патріотичного виховання. Практика свідчить, що там, де збережені народні художні, танцювальні традиції, вони зростають більш комунікабельні, фізично витривалі та психічно здорові, адже танець – це молодість, а рух – життя.

Мета: розкрити хореографічні традиції Придністровської зони Покуття, що склалися історично; показати їх своєрідність та доцільність використання в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу. Територія Покуття пролягає від лінії гір – на північ до ріки Дністер та від Івано-Франківська до Снятина. Це одвічні землі праслов'ян, які належали племенам білих хорватів та тиверців, а можливо й уличів [2, 27–28]. Села розташовані на пагорбах Дністровського каньйону на висоті 200–300 м. На Покутті перехрещуються шляхи з Опілля на Буковину і з Гуцульщини на Поділля, тому чимало відчутних впливів у мові, одязі, пісенній і хореографічній культурі. Тут залишили свої сліди кам'яні та мідні віки, про що свідчать знайдені плескати й загострені крем'яні знаряддя праці (скребачки, зубила і сокири), уламки списів, глиняного посуду, монети; виявлено пізньо-палеолітичні стоянки, поселення землеробів доби неоліту, трипільської, черняхівської культур, знахідки доби бронзи, часів Скіфії, Давньої Русі та інше. Археологи розкопали житла, вироби лінійно-стрічкової кераміки V тис. – кінця IV тис. до н.е. [3, 36–37].

Як етнографічна територія, Покуття багате різновидами народного мистецтва. Іван Франко називав її "...одним з найкращих закутків, які... доводилось бачити на широких просторах не лише нашої краю". Під впливом специфічних природно-кліматичних, географічних та історичних умов тут розвинулися різноманітні види мистецтва. Кожний район, група сіл одного куша чи окреме село мають свої неповторні локальні художні особливості, виявлені в архітектурі, вишивці, одязі, ткацтві, витинанках, писанкарстві, піснях, танцях, яких немає в жод-

ному іншому місці. Про це повідомляв Оскар Кольберг у праці "Покуття" [5], написаній здебільшого за матеріалами етнографічної виставки 1880 року в Коломиї.

Гуцули на покутян кажуть: "О, там живуть полюхи", тобто люди поля. Тому не дивно, що діалект, говірка в цій місцевості зрозуміла між собою всім. Пісні, які народилися або прижилися тут, по-особливому характерні виконанням, і танець, коріння якого сягає у найдавніші часи, теж уподібнений не тільки між сусідніми селами, а й на обширних територіях. Наприклад, танець "коломийка" в селах Городенківщини – це та ж "гуцулка", що на Гуцульщині (Косівщина чи Верховинщина). Подібне можемо сказати і про покутський танець "голубка", який у гуцулів називається "решето". А чоловічий танець жителів гір "аркан" у деяких селах Покуття виконують попарно, переважно молоді газди зі своїми дружинами. Найпоширенішими є такі парні танці: "коломийка", "гордіянка", "голубка", "цвечок", "вертак", "сідемка", "хустина", а з чоловічих: "каперуш", "волох", "ковалівка" або "круглек", "трапагун", "гайдук"; з дівочих – "гайвки" на Великодні свята, які виконувалися біля церкви; і весільні: "плескач", "джурило", "Маруся". Такий перелік – це в основному обрядові танці, які традиційно освоєні "від старого до малого" і не обміняли жодне весілля та іншу забаву. Поширеним на Покутті танцем є також "сербин" [1, 25–33].

На тлі національного відродження в Галичині виникли новітні молодіжні організації патріотичного спрямування. Широкої популярності набули "Луч", "Сокіл", "Пласт", які продовжували традиції січового стрілецтва. Кожного року літом у повітових містах на великих майданах проводили "фестини"-фестивалі. Із сіл з'їжджалися кращі гурти, які демонстрували свої досягнення в спорті. Показові виступи хорових груп, а також танцювальних ансамблів, які змагалися за вище місце. Переважна більшість сіл Галичини на той час уже мали хати-читальні, де проводили репетиції і святкові концерти. Якщо в селі не було окремо читальні, використовували приміщення великої стодоли або хаги.

За свідченням хореографа Юрія Проданюка, культурно-мистецьке життя в с. Городниця має глибокі традиції. Найбільше доклалися до їх збереження: Аксентій Фенюк, Яцко Дубник, Федь Юрман, Матій Гах, Михайло Бачинський та особливо ініціатори "Просвіти"

брати Сірайки: Василь, Григорій, Данило, Степан, які були не тільки добрими господарями, а ще й неабиякими музикантами і танцюристами. Уже у зрілому віці блискуче танцювали з молодими, не поступаючись у спритності й темпераменті. До знаних співаків і танцюристів належав Андрій Мерінчик. Тим часом до села їздила з Коломиї вчителька п. Юрчишинова – учениця хореографа Василя Авраменка, яка своїми постановками здобула авторитет і згуртувала місцеву молодь.

1930 р. з Канади повернувся 30-річний Михайло Стефурак і перед Великоднем навчив молодь села понад 20 гаївок. Важливо, що їх до Канади привезли галичани зі Львова, Тернополя, Станіслава та інших місцевостей. 1934 р. Кирило Трильовський на фестинах товариства "Луг" у м. Городенка відзначив, що с. Городниця є взірцем для всього повіту. За ініціативою Центру культури з Варшави в ньому побудували павільйон для "летніска" – курортного відпочинку на Дністрі, куди приїжджали із різних воєводств Польщі. З павільйону часто доносилися мелодії танців: "краков'яка", "полонеза", "мазурки", "чардашу". Важливу роль відіграв священик Попович, який багато сприяв відродженню культури села. Місцеві танці зі своєрідним колоритом виконували на весіллях, толоках та молодіжних забавах.

"Капервус", "каперу" – улюблений жартівливий танець парубків. На території Покуття має назви: "каперуш", "капервус", "копірусь", "капедусь", "капервас", "купервас", "капаріш", "каперушка" тощо. Як пояснив старожил с. Передівання Паньків, назва "капервус" чи "каперуш" походить від словосполучення "капер"-капец, капцем-руш. Справді, учасники танцю вибивають ритмічними рухами до долівки чи підлоги обцасами своїх "капців" (черевиків, постолів).

Подасмо варіант танцю "капервус", записаний Ю. Проданюком с. Городниця на Городенківщині від старожила Данила Сірайка (1905 р. н.). Принагідно зауважимо, що танець набув популярності після Першої світової війни, коли було "модно" вперізуватися хлопцям тонким паском, парубкам – широким пасом із куплею, а солідні газди носили широчезний шкіряний пояс – черес. Останні, як і люди старшого віку, брали із собою оздоблену різьбою, інкрустовану палицю, а інколи майстерно виготовлений топірець, з яким не розлучалися, ідучи до церкви, млина, на поле чи в гості.

Біля музикантів збиралися учасники й вибирали з-поміж себе двох ведучих до танцю. Перший з них мав користуватися неабияким авторитетом і бути підготовленим. Серед парубоцького товариства він, як "весельчак", за характером дотепний, винахідливий і нашвидкуруч шораз придумує витівки, жарти, трюки, розігруючи невеличку сценку, додаючи нові рухи, смішні жести, які в ігровій структурі танцю зберігають компоненти народного гумору і практично набувають іншої форми, набувають цікавого, логічно завершеного змісту.

Ведучий 1 "веде перед" – очолює "ланцюжок" танцюристів, домовляється з музикантами, де зробити паузу, а де підсилити темп, підбирає ведучого 2 – "прислужного", просить гостей потіснятися, щоб перед музикантами була вільна площадка.

Танець "капервус" від початку і до кінця виконують учасники, використовуючи один простий танцювальний крок. Ведучий 1, піднімаючи правою рукою вверх пасок, приспіває коломийку під музику:

*Ой піду я на ярмарок,
аби торгувати,
Там я собі пасок куплю
"капервус" гуляти.*

Пройшовши повний круг, подає пасок "прислужному", і вони обидва виконують започаткований фрагмент з умовною назвою "танець з паском". Після завершення вступної частини обидва, тримаючись за пасок, співають:

*Гей до танцю, хто уміє,
Або плечі пасок вєріє.*

Усі учасники формують "ланцюжок". Не менше шести осіб стають у ряд один за одним. Ліва рука – на поясі, а права на правому плечі попереднього танцювальника. Під музику співають:

Ведучий 1. *Хто на танець "капервус",
До нас приставати,
Поправ шєнку, крути вус,
Йди з нами гуляти.*

Усі разом. *Гайда в танець хлопці живо,
Ведіть рівно, а не криво!*

Ведучий 1 "веде перед", ідучи по кругу простим танцювальним кроком, обцасами ударяючи по підлозі. Учасники уважно стежать за діями головного ведучого й виконують усе, копіюють за ним. Кожен із них, один за одним, повторює той самий рух, навіть деталь чи епізод відповідного дійства. Пройшовши повний круг під музику, співають:

Ведучий 1. *Копі-капер, капер вус,
Капердус коханий,
Що не твоє, то не руш,*

Не будеш караний!

Усі разом. *Гайда хлопці, гайда живо,
Ведіть колом, никривлєво!*

Ведучий 1 підходить ближче до групи дівчат чи жінок і з одною з них робить танцювальний поворот, а після падає перед нею на коліна, кланяється. Усі учасники повторюють цей епізод. Пройшовши повний круг, ведучий 1 пританцює, обнімає і танцює з нею, співаючи:

Ведучий 1. *Гей, парубче, свербивус,
Вібивай ногами,
Гоноровий ти чи джус
Повторей за нами! – Бий паском!*

Усі разом. *Гайда хлопці без принуки.
Цілуй в чоло, цілуй в руку! Гон!*

Ведучий 1, ідучи по колу, робить черговий рух, "витівку жарт" і повторює куплет (... Не будеш караний).

Усі разом. *Гайда хлопці, гайда живо.
Пийте тютюн, куріть пиво!*

Після цього танцювальне коло продовжує номер за номером, додаючи нові витівки. За підказкою ведучого учасники можуть повторити куплети вже проспіваних коломийок. "Не будеш караний" – означає "не будеш битий паском" від "прислужного".

Позаду "ланцюжка" ведучий 2 – "прислужний". У його руках ремінний пасок або батіг, яким він "карає" того невдаха-танцюриста, який вчасно не виконав певного руху чи жарту, що демонстрував ведучий 1. "Прислужний", який є останнім у "ланцюжку", усіх бачить і б'є по плечу. Це дійство відбувається в жартівливому тоні, без сильного удару. Усе було настільки продумано й увічливо, упошані один до одного, що приїжджі залишилися враженими високою культурою поведінки. Присутні дівчата і жінки не втікали, не ховалися, привселюдно не соромилися, якщо ведучий обніме котру з них, навпаки, на початку танцю гуртом підступали ближче до музик, щоб на них звернули увагу.

За своєю структурою танець простий, його люблять учасники і глядачі. Дотепні витівки-жарти, кмітливість виконавців надовго всім запам'ятовуються. Танець завершується зупинкою виконавців навпроти музик і жартівливим співом:

*Гей, музико, або грай,
Або гроші віддавай!*

Подаємо орієнтовну схему танцю і команд ведучого:

1. Близько до дівчат і поцілунок.
2. Близько до жінок і танцювати поворот, поклін.
3. Перекинути стілець на підлогу "ніжками вверх".

4. Обняти бабусю, з нею затанцювати.

5. Зняти в когось капелюх і поставити на місце.

6. Складний рух танцю: присядка, підскок на одній нозі.

7. Узяти в когось топірець і показати трюк, перескок.

8. Подати руку – привітання одному з музик.

9. Обернути кругом перехожого гостя.

10. Сміховинні рухи на одній нозі, підскоки тощо.

У 70-х роках ХХ ст. танець "капервус" побутував у с. Підвербці. Його заводив старший парубок Ярослав Хомовий під акомпанемент гармоніста Василя Маланчука. Подібні танці не тільки дисциплінували, екзамєнували, виховували в молоді повагу до старших, але й сприяли формуванню особистості: кожний молодий юнак мав за честь танцювати поряд із дорослим парубком, особливо у присутності жінок.

На Покутті здавна поширений танець "сербин", який нині виконують на Великдень і Провідну неділю в с. Чортовець на Городенківщині. Спочатку збираються чоловіки в гурт біля воріт чи на подвір'ї церкви. Серед танцювальників поважні газди і молоді хлопці. Один із них – старійшина з досвідом, тримаючи в лівій руці капелюх, прикрашений пір'ям та іншими оздобами, а в правій – топірець, заводить танець. Незмінним лідером багато років був Іван Ганин.

Танець супроводжується наспівуванням таких куплетів:

Ой на горі вєса много, половину дзеленого,

Ой йшли єго женці жати, та й забули серпи взяти,

Вернулисі за серпами, та й забули хліб з торбами.

Серпи взяли, хліб забули, такі то то женці були.

Далі, хлопці, далі наші! Наварили мама каші.

А якої? Пионіної. Далі, хлопці, далі мої!

Ти дівчино чорнобрива, чим ти брови намастила?

Капервасу купувала, чорні брови малувала.

Волох косить, волох косить, а волошка їсти носить,

Коби борше докосити, аби їсти не носити.

*Сусід оре, сусід сіє, у сусіда зеленіє,
А у мене не орано, ще й нічого не сіяно.*

Ой пішов я до крамниці купувати рукавиці,

Рукавиці тонесенькі та й на ручки білесенькі.

Усі учасники дійства тримаються за руки й утворюють шеренгу-ланцюг. У 70-х роках ХХ ст. окремі чоловіки вдягалися в місцеві святкові строї, і танець супроводжувався грою на сопілці. Шеренга рухалася боком уліво зі співом навколо церкви, обходила хрести, дерева та всі споруди, котрі були на подвір'ї. Сам рух танцювальників складається з погойдування та притупування, яке виконували в ритмі пісні. Обійшовши церкву кілька разів, учасники завершували танець та тому самому місці, звідки починали. У спіралеподібному колі в центрі з піднятим топірцем знаходився ведучий, як і всі, з піднятими руками. Учасники вигукували "аркана!" і на кінець виконували рухи, близькі до цього танцю". У селі побутує звичай завершувати Великодні свята танцем уздовж села – від дерев'яної церкви до мурованої.

У Галичині танково-ігрові пісні називають гагілками, гаївками, ягілками, а на Сході України вони більше відомі як веснянки. Західноукраїнським гаївкам властиві нерозривна єдність наспіву, тексту, руху (танець, крок, біг) і виконання (сильний звук, строга обрядова манера, приуроченість, колективність обцинно-ритуального характеру) – риси первісного мистецтва, що найкраще збереглися у веснянках завдяки їхнім ігровим формам. Учасники дійства найчастіше ходять колом (відображення сонця), або ключем (шнурком), як у кривому танці [4, 62].

Унікальними є покутські гаївки, які мають християнський, а часто і дохристиянський зміст. Без сумніву, "подоляночка" прийшла з Поділля і прижилася на Покутті та Гуцульщині. А такі, як "жучок", "вербовая дощечка" чи "кривий танець" та інші, відмінні між собою в пісенному тексті і, маючи давнє історичне підґрунтя, дійшли до нас та своєю оригінальністю зацікавлювали не одне покоління людей, котрі збагатили їх зміст, характер виконання.

На Великдень дзвін лунає

*На Великдень дзвін лунає,
Всіх до церкви закликає,
В Святій церкві поклонитись,
Щиро Богу помолитись.
Ой дзвін дзвонить, сонце сходить,
Ранком батько в хату входить:
Гей ви, діти, уставайте,*

Гожу днину зустрічайте.

*Ой дзвін дзвонить, сонце сяє,
Серце наше звеселяє:
"Ой дай Боже Світлій днині,
Щастя - радість всій родині".
Ой дзвін дзвонить Сонцю з неба
На Великдень зве до себе,
Христос Воскрес! – для Прослави
Для Вкраїни, для Держави.*

На Великдень Днина гожа

*На Великдень Днина гожа,
В церкві править Служба Божа.
А по службі йдуть дівчата
Славне свято величати.
Коло церкви в порядочку
Виводити гаївочку.
А навколо дзвонять дзвони,
Йде луна за перегони.
На Великдень ждуть дівчата:
"Прийдіть хлопці уливати!"
В Великодній Понеділок
Поливають хлопці дівок.
Христос Воскрес! – на сьогодні
Славте свята Великодні!
На сьогодні славте Свята,
Україно! – будь Багата!*

На Великдень дзвони дзвонять

*На Великдень дзвони дзвонять,
По садочку дівча ходить,
Ходить дівча по садочку
У квітучому віночку.
В'ється стежка до долини
По садочку до хатини.
Де в оковах з дуба брама,
Там живе дівчина гарна.
Ходить дівчина, співає,
Всіх до себе загощає,
Зве до себе з цораночку
На Великдень в гостиночку:
"Прийдіть хлопці з дівоньками,
Із піснями з гаївками,
Буду я вас частувати
Писаночки дарувати".
На Великдень дзвін лунає,
Славне Свято звеселяє:
"Щоб раділа вся Родина;
Щоб Воскресла Україна!
Звеселиться Наша хата,
Буде радості багато,
"Христос Воскрес!" – всій Родині,
Слава Вільній Україні!"*

Ой при лужку

*Ой при лужку, в кадубочку
Котилася писаночка,
В підзолоту, в позліточку
Розквітуча галуночка.
Попід гаєм калиночка,
Там писана писаночка,
Із вершечка, із горбочка,*

*Весняночка-гаївочка.
Котилася писаночка
В господню годину, –
Звеселила співаночка
Великодню Днину.
Ой писанко-писаночко,
Мальованко-яйце,
Тобі наші співаночки
Святе, мудре слівце!
На чотири голосочки
Про галузки-писаночки,
Линуть пісні співаночки,
Весняночки-гаївочки.*

Вже весна воскресла, скресла

*Вже весна воскресла, скресла,
Що ти нам принесла?
Приспів:
Гей, дівчата, весна красна,
Зілля зелененьке.
Принесла вам росу, росу –
Дівочьку красу.
Приспів.
Дівочька краса, краса,
Як весняна роса.
Приспів.
Вліті зелененька,
А взимі біленька.
Приспів.
На Дунаю прана, прана,
В меду полокана.
Приспів.
На сонці сушена,
В китайку звинена.
Приспів.
В скриньочку схована,
На Великдень вбрана.*

Молода ворітниця

*Молода ворітнице, відчини ворітньо-
ка,
Відчини ворітньо-ка зі щирого злот-
тньо-ка.
А хто ж там воріт клич? (2)
Ми князеві служеньки. (2)
Що ж ви нам за Дар дасте? (2)
Веземо вам дароньки, а ярії бжолонь-
ки.
Ми того не хочемо і за дарне прий-
мемо,
А чого ж ви хочете? (2)
Ми хочемо зернятка – крайнього ди-
тятньо-ка.
Ми дамо вам дівоньку в барвінковім
віноньку.*

Подоляночка

*Десь тут була подоляночка,
Десь тут була молодесенька,
Тут вона впала,
До землі припала,
Сім літ не вмивалась,*

*Бо води не мала.
Ой устань, встань подоляночко,
Умий личко так, як скляночку,
Та візьмися в боки,
Покажи нам скоки,
Біжи до Дунаю,
Бери ту що скраю.
Подоляночко – ти гарнесенька,
Чепурись красна молодесенька!
Та візьмися в боки,
Покажи нам скоки,
Підскочи до Раю,
Бери квітку з краю.*

Жучок

*Ходить жучок по долині,
А жучиха по рутині –
Грай, жуче, грай. (2)*

*А наш жучок невеликий,
На нім красні черевики –
Грай, жуче, грай. (2)*

*А наш жучок чорновусий,
На жучкові жупан куций –
Грай, жуче, грай. (2)*

*А жучиха молоденька,
На ній шубка зелененька –
Грай, жуче, грай. (2)*

*На жукові пояс звабний,
А наш жучок дуже ладний –
Грай, жуче, грай. (2)*

*А жучиха молодая,
В неї коса золотая –
Грай, жуче, грай. (2)*

*Ой, грай, жуче, грай небоже,
Най ти Пан-Бог допоможе –
Грай, жуче, грай,
Тут тобі й край!*

Кривий танець

*Ми кривого танцю йдемо, танцю
йдемо.
Йому кінця не знайдемо, не знайде-*

*мо.
Ані кінця, ані ладу, ані ладу,
Не впізнати котра заду, котра за-
ду:
А вода по камені, а вода по білому
Стиха йде. (4)
Йшли дівчата через двір, через двір,
На них хустка, як мак цвів, як мак
цвів.
А дівчата всі в обнови, всі в обнови,
На них хустки шалянові, шалянові.
А вода по камені, а вода по білому
Стиха йде. (4)*

Після Першої світової війни з Наддніпрянщини (Полтавщини, Київщини, Запоріжжя) у Галичину завезено ряд нових танців, які відразу стали популярними, особливо серед молоді. У цей "блок історичного циклу" входять: "гопак", "гонивітер", "сагайдачний", "козак", "гонта", "запорожець", "чумак", "козачок", які ще називають козацькими танцями. Вони виконувалися разом із місцевими, що поширені здавна і є символом нескореності духу нації, її патріотизму. Для порівняння: якщо раніше для танцю "гайдук" хлопці готували топірець як невід'ємний атрибут, то для танцю "гонта-запорожець" юнаки мають дерев'яні шаблі, списи, а парубки – справжню металеву шаблю, виготовлену в кузні. Голови дівчат прикрашали чільця, перемітки, шиюдзьордан (гердан), а для танцю "гопак", "козачок" брали "віночок", прикраси – стончки (ленти), пацьорки.

Висновки. У багатьох селах Покуття ще у 80-х роках ХХ ст. існували осередки народного ремесла – вишивки, ткацтва, писанкарства. На весіллях можна було чути народні пісні й бачити своєрідні танці, які духовно об'єднували та згуртовували присутніх. Нині ж хіба що в музеях збереглися місцеві строї: перемітки, кептарі, запаски, крайки, які одягають на концертах учасники фольк-

лорно-етнографічних колективів. У кожному місті, селі є будинки культури, гуртки дитячої творчості, що дає можливість прилучитися до музики, пісні, танцю.

У минулому, щоб навчитися танцювати, дівчата і хлопці (4–5 осіб) збиралися у вільний час і розучували рухи. Асистентами-вчителями були старші сестри чи брати, або найближчі сусіди, і коли танець уже сформований, рухи детально відпрацьовані, "новачка" приймали до танцювального гурту.

Танець став символом далекої минувшини, переходом від минулого до сьогодення, проявом глибокої поваги до мистецтва, пізнання рідної культури, гордості за свій край і народ. Патріотизм проявляється в людині з любові до Бога, до родини, а також до традиційного народного мистецтва: художнього ремесла, пісні, музики і танцю.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гнатюк М. В. Мистецькі традиції села Підвербці в контексті етнографії Покуття / М. В. Гнатюк // Мистецтво в сучасній школі: проблеми, пошуки: [наукові статті / за ред. проф. Вовка М. В.] – Івано-Франківськ, 2012. – Вип. VI. – С. 25–33.
2. Лащук Ю. П. Покутська кераміка / Ю. П. Лащук. – Опішне: Українське народознавство, 1998. – 160 с., іл.
3. Рідний край – Прикарпаття. – Івано-Франківськ: Плай, 2000. – 376 с.
4. Іваницький А. І. Український музичний фольклор: [підруч. для вищ. навч. закл.] / А. І. Іваницький. – Вінниця: Нова книга, 2004. – 320 с.
5. Kolberg O. Pokucie. Obrazetnograficzny / O. Kolberg. – T. I. – Krakow, 1982. – 356 s.

Стаття надійшла 30.03.2016 р.